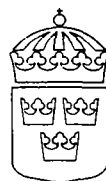

Kulturutskottets yttrande

1992/93:KrU1y

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
(EES)

1992/93
KrU1y

Till EES-utskottet

EES-utskottet har den 5 juni 1992 beslutat att bereda samtliga övriga utskott tillfälle att avge yttrande över dels proposition 1991/92:170 om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) jämte de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen, dels motionerna 1991/92:U534 yrkandena 7 och 8 samt 1991/92:U701, allt såvitt rör respektive utskotts beredningsområde.

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1991/92: E1–12. Vissa av yrkandena i dessa är övergripande och kan därför anses avse även kulturutskottets beredningsområde. I övrigt rör yrkandena i de i ärendet aktuella motionerna inte kulturutskottets beredningsområde.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande över propositionen i vad avser avsnitten med följande rubriker, nämligen Kulturområdet (bil. 10 s. 1), Medieområdet (bil. 10 s. 2), Turism (bil. 11 s. 37) och Ungdomsfrågor (bil. 12 s. 5).

Utskottet

Inledning

EES-avtalet spänner över ett stort antal områden i samhället men kärnan är deltagandet i EG:s inre marknad. Genom avtalet skapas i allt väsentligt fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital — de fyra friheterna — jämte en enhetlig konkurrenspolitik. Avtalet innefattar också samarbete på en rad andra viktiga områden, däribland flera som tillhör kulturutskottets beredningsområde. Genom avtalet skapas vidare ett institutionellt system som syftar till att ge EFTA-länderna ett inflytande inom EES som motsvarar ländernas åtaganden i fråga om avtalets materiella innehåll.

Då det gäller de fyra friheterna och kultur- och medieområdet bör nämnas att EES-avtalet i fråga om bl.a. audiovisuella tjänster innehåll-

ler särskilda bestämmelser (se artikel 36 i EES-avtalet, prop. bil. 14 s. 17, artikel 9 i protokoll 31, prop. bil. 14 s. 264 och prop. bil. 14:X s. 556).

I EES-avtalet regleras som ovan angetts även andra former av samarbete, i första hand EFTA-ländernas deltagande i EG-program. Parterna har nämligen varit eniga om att i EES-avtalet lägga fram en effektivare struktur för det framtida samarbetet. I avtalet räknas de sakområden upp där parterna skall söka uppnå ett fördjupat samarbete i enlighet med en samarbetsstruktur som läggs fast i avtalet. Områdena är forskning och utveckling, informationstjänster, miljö, undervisning, utbildning och ungdomsfrågor, sociala frågor, konsumentskydd, små och medelstora företag, turism och audiovisuella tjänster samt räddningstjänst. Sex former av samarbete förutses. Dessa är EFTA-ländernas deltagande i olika EG-aktiviteter, gemensamma EFTA—EG-aktiviteter, informationsutbyte, gemensamma insatser för att stödja speciella aktiviteter inom EES-området, parallell lagstiftning samt samordning i internationella organisationer och gentemot tredje land (se närmare om samarbetet i prop. bil. 1 s. 87).

I avtalet anges särskilt vad som skall gälla i fråga om samarbetet inom ettvarvt av de ovan angivna områdena (se prop. bil. 14 s. 259—264 samt framställningen nedan i avsnitten Mediefrågor, Turism och Ungdomsfrågor).

Kulturområdet

I Romfördraget saknas för närvarande bestämmelser som ger EG kompetens på kulturområdet i allmänhet. I konsekvens härmed finns det inte heller i det nu aktuella huvudavtalet bestämmelser som uttryckligen reglerar detta område. Däremot har de avtalslutande parterna i den slutakt, vid vilken nämnda avtal godkänts, även godkänt ett stort antal gemensamma förklaringar på vitt skilda områden, däribland två förklaringar på kulturområdet (prop. bil. 14 s. 691). Förklaringarna rubriceras Gemensam förklaring om samarbete på kulturområdet och Gemensam förklaring om samarbete för att motverka olaglig handel med kulturellt betydelsefulla föremål.

I förstnämnda förklaring konstaterar de avtalslutande parterna att upprättandet av fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor kommer att få stor betydelse på kulturområdet. De deklarerar sin avsikt att stärka och bredda samarbetet på kulturområdet för att bidra till bättre förståelse mellan folken i ett mångkulturellt Europa och säkerställa och vidareutveckla det nationella och regionala arv som berikar den europeiska kulturen med sin mångfald. I deklarationen hänvisas till samarbetet inom Europarådet, något som enligt propositionen innebär en markering av att Europarådet bör bibehålla sin ställning som ett huvudforum för det allmänna kulturpolitiska samarbetet i Europa.

I förklaringen om samarbete för att motverka olaglig handel med kulturellt betydelsefulla föremål, förklarar sig de avtalslutande parterna beredda att fastställa dels samarbetsformer och förfaranden mot

olaglig handel med kulturellt betydelsefulla föremål, dels en ordning för reglering av den lagliga handeln med dessa föremål. Utan att EES-avtalets bestämmelser och andra internationella förpliktelser berörs skall dessa samarbetsformer och förfaranden beakta den lagstiftning som gemenskapen håller på att utarbeta på detta område.

I propositionen redovisas att EG-kommissionen lagt fram ett förslag till reglering av skyddet för nationella kulturskatter på den inre marknaden och att det föreslås ett direktiv om återlämnande av olagligt exporterade kulturföremål. Enligt förslaget skall ambitionerna att hålla kvar kulturföremål inom en stat begränsas till vad som kallas en "hård kärna", för vilken man vill upprätthålla en effektiv kontroll. Förslaget, som förväntas bli antaget av gemenskapen, avviker från de utförelsebestämmelser som finns i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. I enlighet med vad som anges i propositionen förutsätts ingen omedelbar anpassning till det nya system som utarbetas inom EG. Detta kommer dock att prövas inom ramen för de fortsatta diskussionerna mellan EG och EFTA.

Riksdagen bereds, såvitt här är i fråga, tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om anpassning till EES-avtalet av lagstiftning på Kulturdepartementets område.

Kulturutskottet erinrar om att ett av de av riksdagen år 1974 fastlagda åtta kulturpolitiska målen innehåller att kulturpolitiken skall främja ett utbyte av erfarenheter och idéer inom kulturområdet över språk- och nationsgränser. Utskottet gör bedömningen att EES-avtalet med därtill anslutande deklARATIONER på kulturområdet är ägnat att främja detta mål. Samarbetet inom Europa på det kulturella området har fortlöpande utvecklats under de senaste årtiondena och EES-samarbetet ger utrymme för en fortsatt och intensifierad utveckling på området. I linje med vad som uttalas i propositionen får detta samarbete inte innebära att det samarbete som ägt rum inom Europarådet alltsedan rådets tillkomst tillmäts mindre betydelse. Anledning saknas anta att så blir fallet; i ett dokument upprättat inom EG-kommissionen i april 1992 (New prospects for community cultural action COM(92) 149 final) understryks Europarådets betydelse för det kulturella samarbetet i Europa.

I enlighet med vad som angetts i det föregående saknar EES-avtalet bestämmelser som uttryckligen reglerar kulturområdet. Denna omständighet får dock inte skymma det förhållandet att — som anges i den ovan redovisade förklaringen — genomförandet av principen i avtalet om de fyra friheterna får stor betydelse för samarbetet på kulturområdet. Utskottet vill särskilt peka på bestämmelserna om fri rörlighet för personer. Möjligheterna för Sverige att delta i en rad EG-program, bl.a. inom utbildningsområdet, ökar genom EES-avtalet och därigenom främjas också internationaliseringen på kulturområdet, eftersom programmen i en rad fall har inslag som också har betydelse för detta område. Utskottet vill särskilt framhålla betydelsen av EG:s särskilda program för att stärka produktionen av europeiska filmer, TV- och videoprogram, MEDIA 95. Utskottet berör detta program närmare i följande avsnitt.

Enligt vad utskottet inhämtat har inom regeringskansliet påbörjats ett arbete som har till syfte att närmare kartlägga konsekvenserna för kulturområdet av bl.a. EES-avtalet. Utskottet vill understryka vikten av detta arbete. Avsikten är att arbetet skall slutföras före årsskiftet.

Utskottet har inte något att erinra mot vad som anförs i propositionen om anpassning till EES-avtalet av kulturminneslagstiftningen.

Medieområdet

Genom två europeiska överenskommelser har Sverige gjort vissa åtaganden när det gäller mottagning av utländska TV-sändningar i Sverige och sändningar av TV-program från Sverige till andra länder. Det är dels, genom EES-avtalet, EG-direktivet 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser om televisionssändningar som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar, dels Europarådets konvention om gränsöverskridande television. Skillnaden mellan överenskommelserna är i sakligt hänseende liten. Beträffande det närmare innehållet i dem hänvisar utskottet till propositionen (prop. bil. 10 s. 2) och, framför allt, till betänkandet (SOU 1992:31) Lagstiftning för sändning av televisionsprogram till satellit.

I propositionen redovisas att Sverige genom EES-avtalet förbundit sig att anpassa sin nationella lagstiftning till EG-direktivet. Där anges också att när Europarådskonventionen trätt i kraft — detta beräknas ske i år — kommer den för Sveriges del endast att gälla i förhållande till de länder utanför EG—EFTA-kretsen som tillträtt konventionen.

Radiolagsutredningen (U 1985:05) har i nämnda betänkande (SOU 1992:31) lämnat förslag till lagstiftning med anledning av EG-direktivet och Europarådskonventionen. Avsikten är att, sedan betänkandet remissbehandlats, en proposition i ämnet skall beslutas under hösten.

Kulturutskottet har inte funnit anledning till erinran mot vad som i propositionen anförs om lagstiftning med anledning av EG-direktivet och Europarådskonventionen.

Utskottet vill här också hänvisa till att, som anges i propositionen, Utredningen om tekniska förutsättningar för utökade sändningar av radio och television till allmänheten (U 1991:10) kommer att behandla televisionen, bl.a. vad gäller HDTV-möjligheterna, med anledning av visst beslut av ministerrådet år 1989.

I föregående avsnitt har utskottet framhållit värdet av att Sverige kan delta i EG:s program MEDIA 95. Programmet som under åren 1991–1995 har en budget på 200 miljoner ecu består av olika åtgärder för att stimulera framställning och spridning av europeisk film och TV. I första hand är strävan att öka programutbytet mellan de olika länderna och språkområdena i Europa. På längre sikt vill man också stärka den europeiska audiovisuella produktionens konkurrenskraft på världsmarknaden. Nödvändigheten av att EFTA-staternas deltagande i detta program säkerställs anges uttryckligen i ett protokoll som reglerar samarbetet inom särskilda områden vid sidan av de fyra friheterna

(se artikel 9 i protokoll 31, prop. bil. 14 s. 264). Enligt vad utskottet inhämtat kommer Sverige att delta i programmet fr.o.m. ingången av år 1993.

Turism

Som inledningsvis angetts utgör turism ett av de områden inom vilka de avtalsslutande parterna skall stärka och bredda samarbetet.

I propositionen erinras om att EG och EFTA år 1990 gemensamt genomförde kampanjen Europeiska turiståret 1990. Vidare anförs att EES-avtalet inom turismområdet ger grund för en förbättrad dialog som skall syfta till att identifiera områden och verksamheter där ett närmare samarbete skulle kunna bidra till främjandet av turism och förbättring av de allmänna villkoren för turistindustrin inom de avtalsslutande parternas territorier. Utskottet hänvisar till att det i en särskild bestämmelse i avtalet uttryckligen anges att dialogen skall ha ett sådant syfte (se artikel 8 i protokoll 31, prop. bil. 14 s. 264).

Inom EG har utarbetats en aktionsplan för turism med riktlinjer för en gemenskapspolitik på turistområdet. I denna föreslås ett antal gränsöverskridande åtgärder om bl.a. gynlandet av utvecklingen av landsbygdsturismen och marknadsföring i länder som USA och Japan. Vidare kan nämnas att planen innehåller förslag till speciella åtgärder i fråga om kulturturism och om en förbättrad yrkesutbildning genom internationellt samarbete. I aktionsplanen föreslås även upprättandet av ett statistikorgan med uppgift att fortlöpande kartlägga utvecklingen av turismen i Europa samt försök till uppskattning av det miljömässiga slitaget förorsakat av periodvisa större turistkoncentrationer.

Utskottet har inhämtat att EG:s turistministrar i juni i år med vissa tillägg antagit aktionsplanen. Den kommer att löpa under tre år. Det har uppdragits åt EG-kommissionen att senast år 1995 utvärdera de åtgärder som gjorts inom ramen för planen.

Riksdagen bereds i här aktuell del tillfälle att ta del av vad i propositionen anförts om EES-avtalets konsekvenser.

Utskottet konstaterar att propositionen då det gäller turismen inte innehåller några särskilda överväganden utöver vad EES-avtalet innehåller. Utskottet har inte något att erinra mot den faktiska redovisning som lämnas i propositionen.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att riksdagen under förra riksmötet efter förslag av kulturutskottet (bet. 1991/92:KrU16, rskr. 1991/92:196) beslutat om inrättande av en ny statlig turistdelegation — myndigheten har sedermera fått namnet Styrelsen för Sverige-bilden. Utskottet anförde att i den mån internationella kontakter med avseende på turism inte naturligen faller under någon annan myndighets eller organisations ansvarsområde kan det vara lämpligt att ålägga turistdelegationen ansvaret för verksamheten. Sveriges kommande närmande till EG — anförde utskottet — nödvändiggör självfallet nya överväganden i dessa och andra liknande frågor om olika myndigheters och organisationers befattning med turismen.

Som redovisats i inledningsavsnittet tillhör ungdomsfrågorna de i EES-avtalet särskilt angivna områdena där de avtalslutande parterna skall stärka och bredda samarbetet inom ramen för gemenskapens verksamhet. Samarbetet på ungdomsområdet preciseras liksom på de övriga samarbetsområdena.

Avtalet innebär att Sverige redan från tidpunkten för avtalets ikraftträdande skall delta i programmet Ungdom för Europa (Youth for Europe). Från samma tidpunkt kommer Sverige också att kunna delta i informationsutbyte, seminarier och andra kontakter som rör ungdomsområdet. Vidare skall avtalsparterna främja lämpligt samarbete mellan berörda myndigheter, institutioner och andra relevanta organ när detta kan bidra till att stärka och bredda samarbetet. Avtalet innebär även att Sverige från den 1 januari 1995 kommer att kunna delta i alla program som då är i gång eller beslutade. Beträffande den formella regleringen av samarbetet, innehållet i nämnda program m.m. samt övervägandena i propositionen hänvisar utskottet i första hand till propositionen (se artikel 4 i protokoll 31, prop. bil 14 s. 260 och bil. 12 s. 5–8).

Programmet Ungdom för Europa är ett utbytesprogram för ungdomar mellan 15 och 25 år. Den bakomliggande idén till programmet är att ungdomar skall få en europeisk identitet genom att ungdomsgrupper får stöd till egna projekt i samarbete med ett eller flera EG-länder.

Följande fyra syften med programmet finns.

- Ungdomar skall få förstahandsinformation om den ekonomiska, sociala och kulturella situationen i ett annat EG-land.
- Ett samarbete skall grundläggas mellan ungdomsgrupper i olika EG-länder.
- Ungdomar i EG-länderna skall utbyta idéer med varandra och finna gemensamma intressen.
- Ungdomars känsla av att tillhöra Europa skall stärkas.

Huvuddelen av programmets medel går till direkt stöd till ungdomsutbyte. I propositionen erinras om att riksdagen godtagit att Stiftelsen för internationellt ungdomsutbyte skall få i uppdrag att handlägga programmet i Sverige samt att riksdagen efter förslag från regeringen under våren 1992 beslutat att anvisa särskilda medel för medlemsavgift och handläggning av programmet samt för nationella informationsinsatser (prop. 1991/92:100 bil. 14, bet. 1991/92:KrU14, rskr. 1991/92:149).

I propositionen redovisas även olika aktuella initiativ inom EG på ungdomsområdet (bil. 12 s. 7). Bl.a. arbetar EG-kommissionen med ett förslag till ett samlat handlingsprogram för ungdomar.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet med anledning av regeringens proposition 1990/91:78 om internationellt ungdomsutbyte våren 1991 i sitt av riksdagen godkända betänkande 1990/91:KrU18 uttalade bl.a. följande (s. 8).

Ett internationellt utbyte är viktigt för unga människor både i personligt och socialt hänseende. Dessutom har ungdomars kontakter med

andra länder betydelse för samhället i stort. Det är viktigt att människor tidigt i livet får kunskaper om olika kulturer och traditioner. De svenska ungdomar som kommer i kontakt med andra länders kulturer har större möjligheter att också lära sig förstå invandrar- och flyktingungdomar här i landet. Utskottet instämmer även i vad som sägs i propositionen om att ett erfarenhetsutbyte mellan människor från olika länder kan bidra till fred och avspänning.

Utskottet finner det angeläget att i anslutning till behandlingen av frågor som rör EES-avtalet understryka betydelsen av det sagda. Den inställning till internationellt ungdomsutbyte utskottet sålunda redovisat innebär att utskottet också anser att ett svenskt deltagande i programmet Ungdom för Europa och i andra ungdomsutbytesprogram är värdefullt.

Utskottet vill här också hänvisa till att EG:s ungdomsministrar beslutat att programmet Ungdom för Europa skall fortsätta t.o.m. år 1994 och att en ökad satsning skall ske på utsatta ungdomsgrupper. Som närmare redovisas i propositionen har också andra initiativ tagits av ministrarna när det gäller att främja ungdomsutbyte och informationsinsatser.

Utskottet delar den uppfattning som redovisas i propositionen att även de nya initiativen stämmer överens med de riktlinjer som riksdagen antagit i fråga om internationellt ungdomsutbyte.

I enlighet med det anförda har utskottet inte något att erinra mot vad som anförts i propositionen om EES-avtalets konsekvenser såvitt gäller ungdomsfrågor.

Stockholm den 20 augusti 1992

På kulturutskottets vägnar

Åke Gustavsson

I beslutet har deltagit: Åke Gustavsson (s), Charlotte Branting (fp), Elisabeth Fleetwood (m), Hugo Hegeland (m), Berit Oscarsson (s), Stina Gustavsson (c), Anders Nilsson (s), Göran Åstrand (m), Leo Persson (s), Rose-Marie Frebran (kds), Anne Rhenman (nyd), Ingegerd Sahlström (s), Carl-Johan Wilson (fp) och Björn Kaaling (s).

